

Michalina Wojaczek

"Geopolitica dello spazio. Potere e ricchezza nel futuro del pianeta",
Giancarlo Elia Valori, Milano 2006 :
[recenzja]

Ante Portas. Studia nad bezpieczeństwem nr 2, 151-156

2013

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Michalina Wojaczek

Recenzja: Giancarlo Elia Valori, *Geopolitica dello spazio. Potere e ricchezza nel futuro del pianeta*, Rizzoli, Milano 2006, ss. 130.

Książka Giancarlo Elia Valori, *Geopolitica dello spazio. Potere e ricchezza nel futuro del pianeta* (Geopolityka przestrzeni kosmicznej. Władza i bogactwo w przyszłości planety) ukazała się nakładem włoskiego wydawnictwa *Rizzoli* w czerwcu 2006 r., i jak dotąd nie została przetłumaczona na język polski.

Giancarlo Elia Valori pełnił dotychczas rolę doradcy i dyrektora ekonomicznego licznych instytucji państwowych we Włoszech, wśród których między innymi *Autostrade per l'Italia*, *Società Meridionale di Elettricità*, *l'Unione Industriali di Roma*, pełnił funkcję doradcy do spraw rozwoju gospodarczego regionu Lazio, a także funkcję prezesa *Banca per lo sviluppo del Mediterraneo Spa*. Wśród najnowszych publikacji, które ukazały się w ramach wydawnictwa *Rizzoli* znajdują się *Il gigante David. Ben-Gurion tra mito e realtà* (Rizzoli 1995), *Un albero per una vita* (Rizzoli 2001) e *I giusti in tempi ingiusti* (Rizzoli 2005). Uniwersytet Hebrajski w Jerozolimie powierzył mu katedrę *Cattedra della pace e della cooperazione regionale* (Katedra pokoju i współpracy międzynarodowej).

Licząca 130 stron publikacja podzielona jest na jedenaście rozdziałów poprzedzonych wstępami, z których każdy opatrzony jest osobnym tytułem: *Unia Europejska i przestrzeń kosmiczna*, autorstwa Philippa Busquina, komisarza europejskiego do spraw badań naukowych, *Przestrzeń kosmiczna jako bogactwo kraju*, byłego prezydenta Republiki Włoch, Francesco Cossigi, *Europa w podboju przestrzeni kosmicznej*, Carlo Jeana, prezesa *Centro Studi di Geopolitica Economica*, a także wykładowcy na kierunku *Studi Strategici* na Uniwersytecie *Luiss-Guido Carli* w Rzymie, znanego w Polsce

jako autor podręcznika akademickiego *Geopolityka*. Książka opatrzona jest także przedmową Shimona Peresa, zatytułowaną *Przestrzeń kosmiczna: szansa dla pokoju*.

W odróżnieniu od utrzymanych w optymistycznym tonie i pełnych dalekosiężnych wizji przedmów każdego z czterech wyżej wymienionych autorów, publikacja Giancarlo Elia Valori ma charakter wysoce specjalistyczny, zawiera szereg technicznych informacji z zakresu zarówno odleglejszych, to jest przypadających na okres Zimnej Wojny, programów badań nad przestrzenią kosmiczną, jak i najnowszych osiągnięć w tej dziedzinie, z uwzględnieniem badań prowadzonych przez Stany Zjednoczone, Unię Europejską oraz Chiny.

W kolejnych rozdziałach poruszone są następujące zagadnienia: rozdział pierwszy *Dottrine politico-militari sulla gestione dello spazio* (Doktryny polityczno-wojskowe z zakresu eksploracji przestrzeni kosmicznej), poświęcony jest przedstawieniu obowiązującego prawa międzynarodowego z zakresu pokojowej eksploracji przestrzeni kosmicznej, wraz z omówieniem historycznego kontekstu jego powstawania. Valori wymienia i omawia między innymi *Outer Space Treaty* z 1967 r., *Limited Test Ban Treaty* z 1963 r., *Anti Ballistic Missile Treaty* z 1972 r., a także *Liability Convention* z 1972 r., cytuje także *Convention on registration* z 1974 r., oraz *Environmental Modification Convention* z 1980 r. W rozdziale drugim, *Il diritto dello spazio* (Prawo przestrzeni kosmicznej) Valori analizuje pięć traktatów międzynarodowych, jak sam pisze *Sets of Principles*, mających status rezolucji Rady Bezpieczeństwa ONZ: *The Treaty Governing the Activities of States in the Exploration and Use of the Outer Space, Including the Moon and Other Celestial Bodies*; *Agreement on the Rescue of Astronauts, the Return of Astronauts and the Return of Objects Launched in Outer Space*; *Convention on International Liability for Damage Caused by Space Objects*; *Convention on Registration of Objects Launched into Outer Space*; *Agreement Governing the Activities of States on the Moon and Other Celestial Bodies*.

W rozdziale czytamy: „(...) Strukturę prawa o eksploracji przestrzeni kosmicznej tworzą: praktyka i zwyczaj. Bazuje ono na:

a) normach prawa wewnętrznego poszczególnych państw oraz prawa międzynarodowego

b) traktatach i umowach międzynarodowych, zarówno bilateralnych jak wielostronnych

c) dyrektywach i oficjalnych decyzjach zarówno narodowych jak i organów ponadnarodowych

d) reglamentacjach wewnętrznych struktur cywilnych i wojskowych, które są związane z aktywnością w przestrzeni kosmicznej.”¹

Dalej czytamy: „Nic nie stoi na drodze ku temu aby w niedalekiej przyszłości państwa przeznaczały większe środki finansowe skierowane na politykę z zakresu przestrzeni kosmicznej, przy założeniu, że technologie kontroli satelitarnej pozwolą na większą dokładność w zakresie zdobywania danych dla *Technology Intelligence*, w celu optymalnego oszacowania zagrożeń natury geopolitycznej w obszarach o największym tarciu, w których w interesie wielkich potęg jest działać przy jak największym podziale kosztów, ryzyka, oraz „dywidendy politycznej”, będącej efektem ich udanej współpracy.”²

Rozdział trzeci, *Militarizzazione dello spazio e diritto internazionale* (Militaryzacja przestrzeni kosmicznej a prawo międzynarodowe) omawia zadania *European Space Agency*, realizującej politykę z zakresu eksploracji przestrzeni kosmicznej, we współpracy z licznymi agencjami narodowymi, według następującej strategii:

„a) prowadzenie działań na rzecz wzrostu gospodarczego, tworzenie nowych miejsc pracy i konkurencyjności w gospodarce

¹Valori G. E. *Geopolitica dello spazio. Potere e ricchezza nel futuro del pianeta*, Rizzoli 2006 r., s.12

² Ibidem, s. 12

b) dalsze rozszerzenie Unii Europejskiej i współpraca z nowymi członkami w ramach programów kosmicznych

c) poprawa bezpieczeństwa UE w zakresie *Imagery Intelligence* oraz SIGINT (*Signal Intelligence*).”³

W komentarzu do powyższych postulatów autor zauważa, że strategiczny aspekt działań prowadzonych przez *European Space Agency* jest zaniedbywany, i zbyt wiele zadań o charakterze militarnym i typu *intelligence* jest de facto w gestii poszczególnych państw. „Europa, pomimo obecności *ESA*, a także pomimo działania poszczególnych agencji narodowych cofa się i uzależnia strategicznie od innych państw, szczególnie w zakresie technologii istotnych z punktu widzenia badań nad przestrzenią kosmiczną, (...) jest podporządkowana Stanom Zjednoczonym, które w ramach tego sektora kierują się polityką protekcjonizmu. Dodatkowo nieadekwatnie się u nas finansuje badania nad nanotechnologią, (...) oraz nad *advanced chemical propellants*.”⁴

Kolejny, czwarty rozdział zatytułowany *Storia e geopolitica dello spazio durante la guerra fredda* (Historia i geopolityka przestrzeni kosmicznej w okresie Zimnej Wojny) porusza kolejno kwestie związane z „doktryną i organizacją sowieckiej broni kosmicznej oraz sowieckich rozwiązań cywilnych z zakresu eksploracji przestrzeni kosmicznej”⁵, współczesną geopolityką Federacji Rosyjskiej: Valori wymienia i omawia programy *IMINT*, *ASAT*, *ELINT*, oraz obecny rosyjski system *early warning*. Rozdziały piąty, szósty i siódmy omawiają kolejno: *La dottrina francese dello spazio* (Francuska doktryna kosmiczna), *La Cina e lo spazio* (Chiny i przestrzeń kosmiczna), *La politica spaziale militare degli USA* (Polityka kosmiczna i wojskowa USA). Dziewiąty: *L'Italia e la guerra nello spazio* (Włochy i wojna w kosmosie) i dziesiąty rozdział: *Il futuro della politica spaziale italiana* (Przyszłość włoskiej polityki kosmicznej), w całości poświęcone są rozwojowi włoskiej po-

³ Ibidem, s. 16

⁴ Ibidem, s. 20

⁵ Ibidem, s. 26

lityki obronnej i kosmicznej. Ostatni, jedenasty rozdział, *Business dello spazio. Logiche di sviluppo, tendenze, ipotesi di lavoro* (Kosmiczny business. Logika rozwoju, tendencje, hipotezy rozwoju miejsc pracy) omawia najnowsze zagadnienia związane z komercyjnym zastosowaniem technologii stosowanych w ramach badań i programów nad przestrzenią kosmiczną. Valori kończy rozdział stwierdzeniem: „Rynek komercyjny, na który w większości składają się usługi związane z satelitami typu *GEO* [orbity geostacjonarne], nastawionymi na sektor telekomunikacji, jest obecnie w fazie minimalnej wzrostu, który z natury ma charakter cykliczny. Taki stan rzeczy jest wynikiem kurczenia się inwestycji napływających do tego sektora.”⁶

W przedmowie do publikacji *Geopolitica dello spazio. Potere e ricchezza nel futuro del Pianeta* Carlo Jeana stwierdza: „Niestety, w powszechnej opinii Europejczyków przestrzeń kosmiczna jest dobrem powszechnym, należącym do całej ludzkości. Dla reszty świata jest natomiast teatrem działań politycznych, przedmiotem działań nastawionych na rywalizację”. Cokolwiek byśmy nie sądzili na temat tak postawionego problemu, Giancarlo Elia Valori ma jasno sprecyzowane poglądy: „Jedynie przy najwyższym wysiłku i przy zastosowaniu tradycyjnych dla Europejczyków działań opartych na dążeniu do sukcesu i rozwoju Europa i Włochy zdołają przezwyciężyć obecne trudności w świecie opartym o rywalizację, w którym produkt pozostaje innowacyjnym nie przez dziesięć lat, jak to miało miejsce w przeszłości, lecz przez dziesięć miesięcy. Wymaga to od nas abyśmy dokonali przewartościowania przestrzeni fizycznej, wyrażonej w wielkości rynków oraz przedsiębiorstw na nich działających, w stosunku do czasu, zainwestowanego w ubiegłych dziesięcioleciach w masową produkcję technologii przedkonkurencyjnych [*pre-competitive*] i niedoskonałych.”⁷

W przekonaniu piszącej, publikacja Giancarlo Elia Valori *Geopolitica dello spazio. Potere e ricchezza nel futuro del pianeta* stanowi wartościową i

⁶ Ibidem, s. 103

⁷ Ibidem, s. XIV (na stronach od I do XXX publikacji znajdują się wprowadzenia)

niezbędną pozycję w ramach badań z zakresu współczesnych polityk związanych z eksploracją przestrzeni kosmicznej, a po przetłumaczeniu mogłaby stanowić cenne uzupełnienie zajęć z geopolityki prowadzonych obecnie w ramach studiów z zakresu nauk politycznych i stosunków międzynarodowych.